

■ Ἀπὸ τὸ Ὁρθόδοξο Νέο Μαρτυρολόγιο

Ὁ Ἅγιος Νεομάρτυς Μανουὴλ ἀπὸ τὰ Σφακιὰ τῆς Κρήτης*

† 15η Μαρτίου 1792, Χίος

Ἡ κρητικὴ γῆ ἀνέδειξε, καὶ αὐτὴ, μιὰ πληθώρα Ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἀνάμεσά τους ἀναδείχτηκαν καὶ πολλοὶ Νεομάρτυρες, οἱ ὁποῖοι στὰ δύσκολα χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας, ἔδωσαν τὴν δική τους μαρτυρία καὶ τὴν ζωὴ τους, γιὰ τὴν μόνη σώζουσα πίστη τοῦ Χριστοῦ. Ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς ὑπῆρξε καὶ ὁ ἥρωϊκὸς Ἅγιος Νεομάρτυρας Μανουὴλ.

Καταγόταν καὶ ζοῦσε στὰ Σφακιὰ τῆς Κρήτης. Γεννήθηκε στὸ δεύτερο μισὸ τοῦ 18ου αἰῶνα, ἀπὸ εὐσεβεῖς γονεῖς, οἱ ὁποῖοι τὸν μεγάλωσαν μὲ εὐσέβεια καὶ φόβο Θεοῦ.

Ἐκεῖ στὰ τραχιὰ βουνὰ τῆς Κρήτης ἡ τουρκικὴ σκλαβιά ἦταν ἀρχικὰ κάπως ἀνεκτὴ, διότι οἱ ἀλλόθρησκοι ἀσιᾶτες τύραννοι δὲν ἐνδιαφέρονταν γιὰ τὸν ἄγονο ἐκεῖνο τόπο. Ὅμως, ὅταν οἱ Σφακιανοὶ ἐπαναστάτησαν, οἱ Τοῦρκοι κινήθηκαν μὲ ἰσχυρὸ στρατὸ καὶ τοὺς ὑπέταξαν, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀσκήσουν τυραννικὴ ἐξουσία καὶ οἱ Σφακιανοὶ νὰ χάσουν τὴν σχετικὴ ἐλευθερία ποὺ ἀπολάμβαναν. Οἱ Τοῦρκοι ἄρπαξαν τὰ ζωντανὰ τους, κατὰσχεσαν τὰ κτήματά τους καὶ τὰ σπίτια τους καὶ ἄρπαξαν τὰ παιδιά τους, τὰ ὁποῖα ἐξισλάμιζαν διὰ τῆς βίας. Τὰ κορίτσια ἐκλείναν στὰ χαρέμια καὶ τὰ ἀγόρια τὰ κατέτασαν στὸ διαβόητο τάγμα τῶν Γενιτάρων.

Μεταξὺ τῶν παιδιῶν ποὺ ἄρπαξαν ἦταν καὶ ὁ Μανουὴλ, στὸν ὁποῖο ἔκαμαν περιτομὴ μὲ τὴν βία. Βλέποντας δὲ τὴν ἀνδρεία του

καὶ τὴν λεβεντιά του, θέλησαν νὰ τὸν προωθήσουν σὲ ὑψηλὲς θέσεις.

Ἄλλὰ ὁ Μανουήλ, ὄντας θεοσεβῆς καὶ ἔχοντας βαθεῖα στὴν ψυχὴ του κρυμμένη τὴν ἀκράδαντη πίστη του στὸν Χριστό, ἀσφυκτιοῦσε στὸ τούρκικο περιβάλλον καὶ στεναχωριόταν. **Γ**ι' αὐτὸ ἔτρεφε μέσα του τὴν ἐλπίδα πὼς κάποτε θὰ ἔβρισκε τὴν εὐκαιρία νὰ ἀποδράσει καὶ νὰ σωθεῖ ἀπὸ τὴν σκλαβιὰ τῶν ἀνελέητων Ὀθωμανῶν καὶ τὴν πνικτικὴ καὶ νοσηρὴ ἀτμόσφαιρα τοῦ μουσουλμανισμοῦ. **Ὅ**ταν ἦταν ἀναγκασμένος νὰ παίρνει μέρος στὶς προσευχὲς στὰ τζαμιά καὶ στὶς ἄλλες θρησκευτικὲς ἐκδηλώσεις, γέμιζε ἡ ψυχὴ του μὲ λύπη.

Ὅμως κάποτε τοῦ δόθηκε ἡ πολυπόθητη εὐκαιρία νὰ ἀποδράσει. **Ξ**εφεύγοντας ἀπὸ τὴν προσοχὴ τῶν Τούρκων, μπῆκε σὲ καράβι καὶ βρέθηκε στὴν Μύκονο, ὅπου δὲν τὸν ἤξερε κανένας. **Π**ρώτη του ἐνέργεια, μόλις πάτησε στὸ νησί, ἦταν νὰ βρεῖ ὀρθόδοξο Ἱερέα Ἐξομολόγο, νὰ ἐξομολογηθεῖ καὶ νὰ ἐνταχθεῖ καὶ πάλι στὴν Ἐκκλησία. **Β**ρῆκε ἕναν ἐνάρετο καὶ σοφὸ Κληρικό, στὸν ὁποῖο ἐξομολογήθηκε μὲ δάκρυα καὶ ἀναστεναγμοὺς τὴν περιπέτειά του καὶ τὸν ἀκούσιο ἐξισλαμισμό του. **Ἐ**κεῖνος τὸν συγχώρεσε, τὸν ἔχρισε μὲ Ἅγιο Μύρο καὶ τὸν κοινώνησε.

Ὁ Μανουήλ ἀποφάσισε νὰ περάσει τὴν ὑπόλοιπη ζωὴ του στὴν Μύκονο. **Μ**άλιστα γνώρισε μιὰ κοπέλα, τὴν ὁποία παντρεύτηκε καὶ ἀπέκτησαν ἕξι παιδιά. **Ὅ**μως, δυστυχῶς ἡ σύζυγός του πρόδιε τὴν συζυγικὴ πίστη της. **Κ**άποτε ἀντιλήφθηκε, ὅτι ἡ σύζυγός του τὸν ἀπατοῦσε μὲ ἄλλον ἄνδρα. **Ἐ**πειδὴ ὁμως ἦταν πιστὸς στὸν Θεό, ἀγαθὸς καὶ ἀνεξίκακος ἄνθρωπος, δὲν τὴν κακοποίησε, οὔτε κοινοποίησε σὲ κανέναν τὴν μοιχεία της, διότι οἱ συνέπειες γιὰ τὶς μοιχαλίδες ἦταν σκληρὲς καὶ φοβερὰ ταπεινωτικὲς. **Γ**ι' αὐτὸ ἀποφάσισε νὰ δώσει τόπο στὴν ὀργή. **Π**ῆρε τὰ παιδιά του καὶ ἔφυγε ἀπὸ τὸ σπίτι του, νοικιάζοντας κάπου ἄλλοῦ, ὅπου ζοῦσε ἡσυχᾶ, χωρὶς νὰ ἐνοχλεῖ κανέναν, ἐργαζόμενος καὶ φροντίζοντας τὰ παιδιά του.

Ὁ ἀδελφὸς τῆς γυναίκας του (μπατζανάκης του) ἦταν ἕνας πολὺ κακὸς ἄνθρωπος. **Π**ήγαινε στὸ σπίτι του, τὸν ἔβριζε, τὸν πίεζε καὶ τὸν ἀπειλοῦσε, γιὰ νὰ γυρίσει στὴ γυναῖκα του. **Ὁ** Μανουήλ δὲν πείθονταν, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀποκάλυπτε τὴν μοιχεία τῆς γυναίκας του.

Μετὰ ἀπὸ καιρὸ ὁ Μανουήλ εἶχε προσληφθεῖ καὶ ἐργάζονταν ὡς ναύτης σὲ κάποιο καράβι. **Κ**άποτε ταξίδευε πρὸς τὴν Σάμο, συνοδεύοντας φορτίο μὲ ξύλα. **Σ**τὸν δρόμο συνάντησαν ἕνα τούρκικο καράβι, ἰδιοκτησία τοῦ καπετᾶν πασᾶ, τὸ ὁποῖο εἶχε ἀποστολὴ νὰ περιπολεῖ καὶ νὰ φυλάει τὸ Αἰγαῖο ἀπὸ τοὺς πειρατές. **Ὁ** τούρκος κα-

πετάνιος πρόσταξε τὸν Ἕλληνα καπετάνιο νὰ πλησιάσει γιὰ ἔλεγχο. **Ὁ**μως στὸ τούρκικο καράβι ὑπηρετοῦσε ὁ δύστροπος μπατζανάκης τοῦ Μανουήλ. **Μ**όλις εἶδε τὸ γαμπρό του ἔτρεξε στὸν ἀγᾶ τοῦ карабиουῦ, καταγγέλλοντάς του, ὅτι ὁ συγκεκριμένος ναυτικός ἦταν μουσουλμᾶνος τούρκος, ὁ ὁποῖος ἀλλαξοπίστησε καὶ ἔγινε Χριστιανός. **Ἦ**ταν ἓνα μεγάλο ἀδίκημα κατὰ τὸν ἰσλαμικὸ νόμο, τὸ ὁποῖο ἐπισύρει βαριῆς ποινές, ἕως καὶ θάνατο. **Ἦ**ταν μιὰ ἀνέλπιστη εὐκαιρία γιὰ ἐκεῖνον, νὰ ἐκδικηθεῖ τὸν ἀπειθαρχο γαμπρό του!

Ὁ ἀγᾶς ἔδωσε διαταγὴ στοὺς ναῦτες του νὰ συλλάβουν τὸν Μανουήλ καὶ νὰ τὸν φέρουν μπροστά του. **Ὁ** Μανουήλ στάθηκε μὲ θάρρος ἐνώπιον τοῦ τούρκου ἀξιωματοῦχου καὶ ἀπάντησε εὐθαρσῶς στὶς ἐρωτήσεις του. **«**Ναί, ἀγᾶ μου, μὲ ἀνάγκασαν μὲ τὸ ζόρι νὰ γίνω μουσουλμᾶνος, ἀλλὰ γύρισα στὴν πίστη μου, τὴν ὁποία ἔχω ἀπὸ τὴν γέννησή μου**»**. **Ὁ** ἀγᾶς τοῦ εἶπε: **«**Μία φορὰ ἤσουν Χριστιανός, ὕστερα ὅμως τούρκεψες μὲ τὴν θέλησή σου, γι' αὐτὸ πρέπει πάλι νὰ γυρίσεις στὴν πίστη μας, διότι ἐὰν δὲν δεχθεῖς, πρόκειται νὰ σὲ παιδεύσω ἄσπλαγχνα, ὥσπου νὰ ξεψυχήσεις**»**.

Ὁ ἡρωϊκὸς Κρητικὸς Χριστιανὸς δὲν δείλιασε καθόλου καὶ δὲν ποτήθηκε ἀπὸ τὶς ἀπειλὲς τοῦ ἀγᾶ, διαβεβαιώνοντάς τον: **«**Μὴν κουράζεσαι, ἐγὼ Χριστιανὸς γεννήθηκα, Χριστιανὸς εἶμαι καὶ Χριστιανὸς θὰ ἀποθάνω**!**». **Ὁ** θηριώδης ἀγᾶς θύμωσε ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Μάρτυρα καὶ ἔδωσε διαταγὴ νὰ τὸν δέσουν στὸ κατάρτι καὶ νὰ τὸν βασανίσουν. **Γ**ιὰ πολλὰς ἡμέρες ἔμεινε δεμένος, χωρὶς τροφή καὶ νερό, ἐνῶ οἱ ἀνελέητοι ναῦτες τὸν κακοποιοῦσαν.

Ἀφοῦ τελείωσε ἡ περιπολία στὸ Αἰγαῖο, τὸ τούρκικο καράβι ἔφτασε στὴ Χίο, στὴν τούρκικη ἀρμάδα. **Π**ρῶτό τους μέλημα ἦταν νὰ παραδώσουν τὸν Μανουήλ στὸν τούρκο διοικητὴ τῆς ἀρμάδας, τὸν ναύαρχο Κουτζούκ. **Π**ρὶν τὸν παραδώσουν, ὁ Μάρτυρας ζήτησε ἀπὸ κάποιον Ὑδραῖο Χριστιανὸ ναύτη, ὁ ὁποῖος ὑπηρετοῦσε στὸ τούρκικο καράβι, νὰ κατέβει στὸ νησι καὶ νὰ τοῦ φέρει ὀρθόδοξο Ἱερέα νὰ τὸν ἐξομολογήσει καὶ νὰ τὸν κοινωνήσει. **Ὁ**μως δυστυχῶς κανένας Χιώτης Ἱερέας δὲν τόλμησε νὰ πάει, διότι οἱ συνέπειες γι' αὐτὸν καὶ τοὺς κατοίκους τοῦ νησιοῦ, θὰ ἦταν σοβαρές.

Ὁμως κάποιος Ἱερέας καὶ Πνευματικὸς ἔστειλε κρυφά, μὲ τὸν Ὑδραῖο ναύτη, μήνυμα στὸν Μανουήλ, μὲ σκοπὸ νὰ τὸν ἐμψυχώσῃ. **Ν**ὰ ἔχει ἀκράδαντη πίστη στὸν Χριστό, νὰ προσεύχεται καὶ νὰ εἶναι χαρούμενος, πού ὁ Θεὸς τὸν διάλεξε νὰ βασανιστεῖ γιὰ χάρι Του. **Ν**ὰ ἔχει θάρρος καὶ ὑπομονὴ καὶ νὰ μὴ δειλιάσει, γιὰ ὅ,τιδήποτε τοῦ συμβεῖ.

Μόλις ὁ Μανουήλ ἄκουσε τὰ λόγια αὐτὰ ἔλαβε ἓνα ἀνεξήγητο θάρρος. **Ἐ**φυγε ἀπὸ τὴν ψυχὴ του κάθε σκέψη δειλίας καὶ ἡττοπάθειας καὶ ἀναφώνησε: **«Καὶ ἐγὼ τὸν ἴδιο σκοπὸ ἔχω. Τί** σήμερα νὰ πεθάνω καὶ τί αὔριο; **Ἦ** κόσμος αὐτὸς εἶναι προσωρινός. **Παρὰ** νὰ πεθάνω αὔριο κολασμένος, καλυτέρα νὰ πεθάνω σήμερα γιὰ τὴν πίστη μου καὶ νὰ σώσω τὴν ψυχὴ μου!».

Αὐθημερὸν ὁ ἀγᾶς τοῦ каравиоῦ παρέδωσε τὸν Μάρτυρα στὸν ναύαρχο, ἀπαγγέλλοντας τὴν κατηγορία, πὺ τὸν βαραίνει: ἄρνηση τῆς μουσουλμανικῆς πίστες. **Ἦ** τοῦρκος ἀξιωματοῦχος τοῦ ζήτησε νὰ ὁμολογήσει, ἂν ἀληθεύει ἡ κατηγορία, ὅτι καταφρόνησε τὴν πίστη στὸ Ἰσλάμ. **Ἦ** Μανουήλ ἀποκρίθηκε μὲ παρρησία καὶ θάρρος ὅτι εἶναι ἀλήθεια, ὅτι γύρισε στὸ Φῶς καὶ δὲν σκοπεύει νὰ γυρίσει πάλι στὸ σκοτάδι τῆς πλάνης. **Ἦ** ναύαρχος γιὰ νὰ βεβαιωθεῖ ὅτι ἦταν ὄντως μουσουλμᾶνος, διέταξε νὰ τὸν γυμνώσουν, νὰ δεῖ τὴν περιτομὴ του. **Ἦ**ταν διαπίστωσε τὴν περιτομὴ του, τοῦ εἶπε: **«Ἦ**ως λοιπὸν λές, ὅτι εἶσαι Χριστιανός, ἀφοῦ ἔχει κάμει περιτομὴ;». **Ἦ** Μάρτυρας τοῦ ἀποκρίθηκε: **«Ἀ**πὸ τὴν γέννησή μου Χριστιανὸς εἶμαι, ὥστόσο σκλαβώθηκα πολὺ μικρὸς καὶ μὲ τὴν βία μὲ τούρκεψαν. **Τ**ώρα ὅμως πάλι Χριστιανὸς θέλω νὰ εἶμαι!».

Μόλις ἄκουσε αὐτὰ ὁ τοῦρκος ἀξιωματοῦχος ἔγινε σωστὸ θηρίο ἀπὸ τὸ θυμὸ του. **Ἦ**ρλιαζε, φώναζε καὶ ἄφριζε τὸ στόμα του, ἀπὸ ὄργη καὶ ἀγανάκτηση. **Χ**ωρὶς νὰ τὸ σκεφτεῖ πολὺ, ἔβγαλε τὴν διαταγὴ: θάνατος διὰ ἀποκεφαλισμοῦ! **Ἦ** Μάρτυρας ἄκουσε τὴν ἀπόφαση μὲ θαυμαστὴ ἡρεμία. **Τ**ὸ πρόσωπό του ἔλαμπε ἀπὸ οὐράνια χαρὰ καὶ ἀνεξήγητη ἀγαλλίαση. **Ἦ**ψωσε τὰ μάτια στὸν οὐρανὸ καὶ φώναζε μὲ ὅλη τὴ δύναμη τῆς φωνῆς του, νὰ ἀκουστεῖ ὅσο τὸ δυνατὸν μακρύτερα: **«Ἀ**όξα Σοι ὁ Θεός!».

Ἦ ναύαρχος τὸν παρέδωσε στοὺς δημίους νὰ ἐκτελέσουν τὴν ἀπόφασή του. **Ἦ**κεῖνοι τὸν ἔδεσαν καὶ μὲ βρισιῆς καὶ ξυλοδαρμούς, τὸν ὀδήγησαν μακριὰ ἀπὸ τὸ παλάτι τοῦ πασᾶ, κοντὰ σὲ ἓνα σφαγεῖο, στὴν τοποθεσία «Παλαιὰ Βρύση», γιὰ νὰ τὸν θανατώσουν. **Ἦ**κεῖνος γεμᾶτος χαρὰ καὶ ἀνεξήγητη ἰλαρότητα στὸ πρόσωπό του, τοὺς ἀκολουθοῦσε, σὰν νὰ πῆγαινε σὲ πανηγύρι. **Μόλις** ἔφτασαν στὸ σημεῖο τῆς ἐκτέλεσης ὁ Μάρτυρας γονάτισε μόνος του, χωρὶς νὰ τὸν προστάξουν, ἀναμένοντας μὲ χαρὰ τὸ βαρὺ καὶ κοφτερὸ σπαθί, τὸ ὁποῖο θὰ τοῦ ἔκοβε τὸ νῆμα τῆς ἐπίγειας ζωῆς του καὶ θὰ τοῦ ἄνοιγε τὴν πόρτα τῆς αἰώνιας καὶ ἀληθινῆς ζωῆς.

Ἦ δήμιος ἄρπαξε τὸ σπαθὶ καὶ τὸ ἀνύψωσε καὶ ἦταν ἔτοιμος νὰ τὸ κατεβάσει στὸ λαιμὸ τοῦ Μάρτυρα. **Ἀ**λλὰ μιὰ ἀνεξήγητη δειλία τὸν ἐμπόδισε νὰ κόψει τὸ κεφάλι τοῦ «ἐξωμότη». **Γι**’ αὐτὸ πέταξε δίπλα τὸ σπαθὶ καὶ ἔφυγε τρέχοντας χωρὶς νὰ πεῖ λέξη. **Ἦ**

παριστάμενοι σάστισαν και ἔγινε θόρυβος και ταραχή μεταξύ τους, μὴ μπορώντας νὰ ἐξηγήσουν τὴν στάση τοῦ δημίου. Ὁ Μάρτυρας ἔμεινε γονατισμένος και ἀτάραχος.

Τότε κάποιος τουρκοῦς ὑπαξιωματικός, ὑπέρτης τοῦ πασᾶ, φανατικός μουσουλμᾶνος, ἀνάλαβε ἐκεῖνος νὰ τὸν ἐκτελέσει. Ἄρπαξε τὸ σπαθὶ και ἄρχισε νὰ χτυπᾶ ἐπανειλημμένως τὸ λαιμὸ τοῦ Μάρτυρα, σὲ πολλὰ σημεῖα, χωρὶς ὅμως νὰ μπορέσει νὰ τοῦ κόψει τὸ κεφάλι.

Ἄφου εἶδε ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ τὸν ἀποκεφαλίσει, ἄρπαξε τὸν Μάρτυρα, τὸν ἔβαλε κάτω και βγάζοντας κοφτερὸ μαχαίρι ἀπὸ τὴν ζώνη του, τὸν ἔσφαξε σὰν πρόβατο!

Ἦταν 15 Μαρτίου, ἡμέρα Δευτέρα, ὥρα τέσσερις τὸ ἀπόγευμα, τοῦ ἔτους 1792.

Οἱ Χριστιανοὶ τοῦ νησιοῦ ἔμαθαν τὸ συμβᾶν και δόξαζαν τὸ Θεό, πὺ ἀξιώθηκε ὁ τόπος τους νὰ ποτιστεῖ μὲ τὸ τιμημένο αἷμα ἑνὸς ἀκόμα Μάρτυρα τοῦ Χριστοῦ! Πολλοὶ ἔτρεχαν στὸν τόπο τοῦ Μαρτυρίου νὰ δοῦν τὸ τίμιο Λεῖψανο, τὸ ὁποῖο φύλαγαν οἱ τουρκοὶ, γιὰ νὰ μὴν τὸ πάρουν οἱ Χριστιανοί, διότι τὸν θεωροῦσαν δικό τους, ἐπειδὴ εἶχε ὑποστει περιτομή.

Τὴν ἐπόμενη ἡμέρα, ὁ τουρκοῦς ναύαρχος, βλέποντας τὶς ἐκδηλώσεις χαρᾶς και τιμῆς πρὸς τὸν «ἐξωμότη», ἔδωσε διαταγή νὰ πάρουν τὸ σῶμα του, νὰ τοῦ δέσουν βαριὰ ἀγκωνάρια και νὰ τὸ ρίξουν στὴν βαθειὰ θάλασσα, νὰ μὴν ἔχουν τίποτε οἱ «ἄπιστοι» ἀπὸ ἐκεῖνον και νὰ ξεχαστεῖ τὸ ὄνομά του!

Χειρόγραφο τοῦ μαρτυρίου του βρῖσκεται στὴν Ἱερὰ Μονὴ Ξενοφώντος τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

Ἡ μνήμη του τιμᾶται στὶς 15 Μαρτίου, τὴν ἡμέρα τοῦ Μαρτυρίου του.

(*) Βλ. <https://www.impantokratoros.gr/9BF02115.el.aspx>. Τοῦ Λάμπρου Κ. Σκόντζου, Θεολόγου-Καθηγητοῦ. • Ἐπιμέλ. ἡμετ.

+

*Τῷ δὲ ἐν Τριάδι Παναγίῳ Θεῷ,
τῷ ἐνδοξαζομένῳ ἐν τοῖς Ἁγίοις Αὐτοῦ,
προσκύνησις και εὐχαριστία,
εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Ἀμήν!*